

אין השחיטה מהוה דחיה כלל אלא שעת חצות בלבד (כן מבואר להלן צח. בדברי רבינא, ועוד). ואם כן כאשר הוא שוחט אין כלל תוספת דחיה בידיים.

ויש לשמוע כן גם מדברי התוס' (בע"ב ד"ה אלא), שנראה מתוך דבריהם שלרבי שמעון שבע"ה אינם נדחים, אם אבד ונמצא קודם חצות קרב שלמים. וכן פירש מהרש"א. ולכאורה דבריהם סותרים למה שכתבו בראש הסוגיא (וכבר הקשה זאת השע"מ שם) – אך לפי האמור ניהא, כי כאן דיברו לפי שיטת שמואל שחצות קבע (כמבואר מתוך דבריהם), ולעיל דיברו לפי פשוט לשון המשנה שהשחיטה קובעת. – אשר לפי זה קמה וגם נצבה קושית השע"מ לכולי עלמא. וצריך לומר שאין נוח לגמרא לתרץ ששמואל שבק סתם מתניתין ותפס כרבי שמעון. ואף לפי שיטת הרמב"ם שפסק כרבי שמעון, יש לומר שנוח לו לתרץ דברי שמואל ככולי עלמא, גם למ"ד יש דיהויי בבע"ח.

דף צח

ישמע מינה יש דחוי בדמים. רש"י מפרש: יש תורת דיהוי בדבר שאינו קדוש אלא לדמיו, הלכך נדחתה הבהמה מלהיקרב על המזבח לעולם. וכבר עמדו הראשונים על כפילות הדברים 'דיחוי בדמים' ו'דיחוי מעיקרו', וכתבו למצוא אפשרויות שונות של האחד בלא חברו (עתוס' כאן ובקדושין ז וס"ד). אמנם יש אומרים שדבר אחד הוא, אלא מפני שמצינו במצוות דיהוי מעיקרו בלא דיהוי בדמים, כגון אשירה שנטעה לע"ז שהלולב נדחה ממצוה, לפיכך חילקו את שניהם גם בדיחוי בקדשים (עפ"י ריטב"א קדושין שם; לחם משנה מע"ק טו, ד).

ויש מפרשים באופן אחר: יש תורת 'דיחוי' גם בקדושה החלה על הדמים, שאף הם נדחים מיעודם הראשון שלכן שנינו יביא בדמיו שלמים כי נדחו הדמים מתורת פסח. ולפי זה משנתנו מדברת אף בזמן הקרבת פסח, אעפ"כ לא יביא בדמים פסח אלא שלמים, ודלא כדברי רבנו תם (בתוס' זו: ד"ה המפריש) שאומר שקודם הפסח יביא בדמיו פסח (כן הביא מהרש"א מפרש"י מוגה. וכן כתבו התוס' בזבחים יב: בשם ר"ש ורבנו חננאל).

כך כתב רבנו חננאל כאן אלא שגירסתו במשנה 'ויפלו דמיו לנדבה' – שנדחו הדמים אף משלמים ודינם ליפול לנדבה, לקיץ המזבח [וכן הביא הרמב"ן בקדושין ז בשם ר"ח, דלא כמו שהביאו התוס' בזבחים מרבנו חננאל שיביא בדמים שלמים]. וכן פרש הרש"ש בדעת הרמב"ם בפירושו למשנה. ואולם בהלכותיו (ק"פ ד, ד) כתב הרמב"ם שיביא בדמים פסח או שלמים, וכשיטת התוס' (כאן ובזבחים ובסנהדרין מז.). וכן כתב הר"ד כאן והריטב"א בקדושין.

'אין בנו ממונה עמו – יביאנו לשום שלמים.' הקשה בספר זרע אברהם (ו): לפי מה שנראה ללמוד מדברי התוס' (בבבא קמא טו:): ששייכת תורת ירושה בקרבן פסח, אם כן גם אם אין בנו ממונה עמו, מדוע לא יקריבנו לפסח הלא מיד כשמת האב ירשו בנו ולא היה רגע אחד שנשאר הפסח ללא בעלים. ויש לומר שכך נאמרה ההלכה שכל שחל על הפסח שם 'מותר' דינו להיקרב שלמים, וגם אם יצויר שלאחר שחל עליו שם 'מותר' יתכן להקריבו בשמו הראשון – דין המותרות הוא להקריבן בתורת 'מותר'. וכיון שעם מיתת האב חל על הפסח שם 'מותר הפסח' שכן מתו בעליו, לפיכך מיד עם חלות שם זה, הופך הפסח להיות שלמים (עפ"י ברכת מרדכי ח"א ז, ט).

ובתוס' הרי"ד כאן מבואר שאין שייכת ירושה בקרבן כלל, אף לא בקרבן פסח, ולכן אין הבן מביא לשם פסחו.

וכן בספר מקדש דוד (בקונטרס. ג, א) נקט שאי אפשר להתמנות על הפסח אלא או בתחילת הקדשתו או שהבעלים ממנה אחרים,

אבל יורש אינו יכול להתמנות מעצמו. וכיוצא בזה דן החז"ל (קכד לדף פט סק"ה) שאין מועילה ירושה למינוי על קרבן פסח, ע"ש כמה טעמים.

זרבי שמעון היא דאמר אין בעלי חיים נדחין. בטעם הדבר, נראה מדברי המאירי (בחידושו לקדושין ז:): לפי שבעלי חיים לא נחלטה קדושתם שהרי אפשר להם לצאת לחולין על ידי פדיון אם יפול בהם מום, לכך אין קדושתם חמורה כל כך לחול עליהם תורת דיהוי. ויש להקשות לפי זה הלא לעופות אין פדיון (כבמנחות קא. ועוד), והרי מבואר (בזבחים עג:): דלמאן דאמר אין דיהוי בבע"ח – הוא הדין בעופות.

ובספר זרע אברהם (לגר"מ ועמבא הי"ד. כ,כח) באר הטעם, לפי שלא חלה קדושת קרבן אלא בשעת שחיטתו, הגם שהוא קדוש קדושת הגוף עוד קודם לכן. וענינו של פסול דיהוי אינו פסול הגוף לעצם הקדושה, אלא רק פסול ב'תורת הקרבה' שלו, לכן פסול זה אינו חל כל עוד לא חלה קדושת הקרבן. ומזה הוציא שכל מקום שאין הדיחוי נוגע לקדושת קרבן – אף מחיים יש דיהוי.

וע"ג בספר אבן האול מעה"ק טו, ד. ולפי סברא זו יש להוכיח ששעיר המשתלח יש בו תורת 'קרבן' (כפי המובא בשם הגר"ח"ס), שהרי משמע בגמרא (יזמא סד) שנידון דיהוי בבע"ח אמור גם בשעיר המשתלח. וכן מפורש בתו"י שם – ואם לא היה בו תורת קרבן, הלא אין ענין דיהוי בשעיר המשתלח שייך לדין דיהוי בבע"ח האמור בשאר קרבנות שכל ענינו הוא פסול בתורת הקרבה. וע' משנה למלך סופ"י מהלכות טומאת צרעת.

ונראה מכל לשונות הגמרא והמפרשים שדין הוא שבבעל-חיים לא חל פסול 'דיחוי', שאין חלים על דבר חי אלא פסולים הבאים מחמת מום או מחמת עבירה, אבל לא פסול טומאה וכדו', והוא הדין פסול 'דיחוי' לא חל לדעה אחת בבע"ח. 'ואף שאין לנו לעניות דעתנו הסבר מספיק לקרב הדברים אל השכל, אבל כל המעיין בצדק יראה שאי אפשר להוציא כל לשונות חז"ל מפשוטן...' (האריך בכל זה בשבט הלוי ח"ו קונטרס הקדשים ח,ה. וע"ע בדבר שמואל).

'נתערב בבכורות – רבי שמעון אומר: אם חבורות כהנים יאכלו.' ואם תאמר, כיצד יקריבם לאחר תמיד של בין הערבים, הלא נמצא עובר על 'עשה דהשלמה' בהקרבת הבכורות באותה שעה? – מכאן רצו התוס' (ביזמא כט:): להוכיח שבדיעבד אם הקריבו לאחר תמיד של בין הערבים לא פסל. וכתבו שיש לדחות ההוכחה כי יש לפרש שמדובר כאן על מותר הפסח שנתערב בבכור ולא על פסח ממש, והוא הלא קרב קודם תמיד של בין הערבים.

עוד תרצו התוס' (במנחות מט:), אין איסור מדאורייתא להקריב קרבנות לאחר שחיטת זריקת דם התמיד, כל שעדיין לא הוקטרו אבריו. עוד יש לומר, יכול להעלות את האימורים על גבי המזבה ויקטירם למחר. ועוד אפשר, כיון שחייב להקטיר את האימורים מספק שמא פסח הם ועובר ב'לא ילין', אין על זה איסור השלמה, שלא אסרה תורה אלא אלו שהם בודאי שלא בזמנם (ע' חזון איש מנחות לג,ה). עוד יש לומר שבאמת יקריבו אותו קודם התמיד, כי אין בדבר איסור אלא שלכתחילה זמנו לאחר התמיד, וכאן שאי אפשר לעבור ב'עשה' – יקריב קודם (שפת אמת).

(ע"ב) 'אין מביאין קדשים לבית הפסול.' על מקור הדין, ושאר פרטים – ע' במובא לעיל יג. פט.

'חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו והלך ומצא ושחט והם לקחו ושחטו –

אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלין עמו משלו. ואף על פי שהקדימו ולקחו בהמה אחרת עד שלא נשחט זה והרי דעתם מראה שחפצים בקרבן אחר – כל שלא ביטלו את השליחות במפורש, לא בטלה השליחות. וכן אתה דן בשאר שליחות (עפ"י מרדכי גטין רפ"ד סו – בשם רבי שלמה. וע' שו"ע אבן העזר לה, יב קמא, מד ובהגר"א שם; שו"ת מהרי"ק עו).

י"א אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד – הוא אוכל משלו והם אינם אוכלין עמו ושלחה יצא לבית השריפה, ופטורין מלעשות פסח שני. מבואר שאף על פי שאינם יכולים לאכול מפני הספק – יצאו ידי חובת הקרבה. וכבר כתבו התוס' שאין זה דומה למה שאמרו (לעיל פה:): שאם שכח קודם זריקת הדם מה אמר לשליח, אם לשחוט גדי או טלה, ושחט לו אחד מהם – חייב בפסח שני. הרי שמחמת הספק אנו מחשיבים אותו כמי שאינו ראוי לאכילה ודאי, שלא יצא ידי חובתו. וטעם החילוק יש מבארים, כי שם בשעת זריקה אין ידוע לשום אדם אם הוא מנוי עליו אם לאו, אבל כאן לפי הצד ששלו נשחט ונזרק ראשון, הרי היה ראוי לכולם לאכילה והיה בידם שלא לשחוט את השני, והעדר ידיעתם משחיתת הראשון אינו מכריחם לשחוט שני שהרי יכלו לחקור ולשאול אם כבר נשחט – הלכך ספק כזה שאינו אלא חוסר ידיעה ובירור, אינו מחשיב להיותם בגדר 'אינו ראוי', שלא כספק מוחלט שאי אפשר לבררו (עפ"י גליונות קהלות יעקב).

ואם תאמר, שחטו שניהם כאחד מדוע פטורים מפסח שני, והלא לשום אדם אינו ידוע מי קדם. ויש לומר שבידם היה שלא לזרוק הדם. עפ"י הגר"ח ק.

ע"ע: לחם משנה קרבן פסח ג, ד; קרני ראם על המהרש"א; צ"ח ושפת אמת. עוד בענין 'אינו ראוי' מחמת הספק – ע' במובא לעיל בדף פט.

דף צט

'מכאן אמרו חכמים יפה שתיקה לחכמים...'. הצ"ח דקדק: אמנם כשאין ידוע איזה נשחט ראשון נמצאו מפסידיים על ידי אמירתם כי אילו שתקו היה כל אחד אוכל משלו, אך הלא כנגד זה לפעמים מפסידיים על ידי השתיקה, שאם רק אחד מהם מצא ושחט והשני לא שחט כלל, אזי אילו אמרו זה לזה היו הכל יוצאים בפסח שנשחט, וכשהם שותקים אין יוצא בו אלא זה ששחט.

ופירש, כשהם שותקים אמנם יתכן שלא יצאו בפסח ראשון, אבל בכל אופן הם עושים פסח שני, אבל כשהם אומרים זה לזה ואין ידוע מי נשחט ראשון, הלא שניהם אינם עושים פסח שני (כפי שכתב הרמב"ם), נמצא אם כן הפסד גדול יותר שאינם אוכלים קרבן פסח לא בראשון ולא בשני.

אולי יש מקום לפרש בדרך אחרת; על פי מה שכתב הרמב"ם (ג, ו) שאם לא אמרו זה לזה כלום 'אעפ"י שהיה בלבם שישחוט כל אחד מהן על חברו, או שהיו שם רמיות ודברים שאומדן הדעת בהן שכל אחד שימצא ישחוט על חברו – הואיל ולא פירשו ולא אמרו זה לזה כלום, אינן אחראין זה לזה'. ויש להעיר על תוספת זו שהוסיף על המשנה שאמנם בא לבאר את החידוש שבסיפא, אך אין זה מדרך הרמב"ם להוסיף דברים על המפורש –

אך אפשר שדבר גדול משמיענו בזה, שאם אכן לא שחט אלא אחד מהם – הרי כולם אוכלים משלו הגם שלא אמרו במפורש, כי הדברים מראים שהם חפצים בכך וגם הוא שחט בעבורם [ואפשר שמועיל באופן זה מדין 'זכין לאדם', ואף על פי שהמפריש פסח על חברו ללא דעתו לא עשה כלום (נדרים לו), כאן יש דעת]. ורק כששחטו שניהם הרי הוברר למפרע שאינם חפצים בשל האחר, ולכן גם אם שלהם נשחט אחריו הם אוכלים משלהם, כי בשחיתתם גילו שמעיקרא לא התמנו על שלו. משא"כ כשאומרים לו במפורש, לא בטלה שליחותם בגילוי דעת שגילו בשחיתתם.

ולפי זה שמואל לא אמר אלא דבר אחד: כל שבחטאת מתה [כלומר בכל אופן שנאבדה] – בפסח קרב שלמים [כשיש לו שם 'אבוד' כאמור]. אבל אין חטאת אבודה שהיא רועה. והשמיענו שמואל שגם כשנמצא הפסח קודם שחיטה קרב שלמים – כיון שנמצא לאחר חצות.

רבי יוחנן חולק על הכלל הזה, שסובר כרבה שהפסח שאבד ונמצא קודם שחיטה ירעה עד שיסתאב, ואילו בחטאת דינה למיתה – לרבי. אכן לחכמים היא רועה.

לפירוש רשב"ם אפשר להעמיד כללו של שמואל למסקנא בין באבודים בין בדחויים. וכך יש לפרש: בכל ענין שבחטאת מתה, יש צד בפסח כמותו שקרב שלמים, והיינו בחמש חטאות שדינן במיתה בכל אופן [כרבי שמעון], יש בכל אחת מהן אופן מסוים בפסח שקרב שלמים; כגון אבד קודם חצות ונמצא אחר חצות או עבר שנתו או המיר בפסח אחר חצות או מתו בעליו קודם חצות. וכן אם הפריש שתי חטאות לאחריות – לרבי שמעון המותר למיתה, ובפסח קרב שלמים.

דפים צז – צח

קפ. מה הדין במקרים הבאים?

א. המפריש נקבה לפסחו, או זכר בן שתי שנים.

ב. המפריש פסחו ומת.

א. המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים, שאינם ראויים לפסח; לסתם מתניתין, ירעו עד שיסתאבו ויימכרו ויביאו בדמיהם שלמים.

דוקא בשנשתייר אחר הפסח, אבל קודם הפסח – יביא בדמים פסח בזמנו (תוס' כאן ובכ"מ, רמב"ם, רי"ד, ריטב"א קדושין – עפ"י תמורה יט).

ויש סוברים שאפילו קודם הפסח כבר נדחו הדמים מפסח ויביא בהם שלמים (עפ"י פירוש רש"י מוגה המובא במהרש"א; תוס' בזבחים בשם ר"ח).

ויש אומרים שיפלו הדמים לנדבה, כלומר לקיץ המזבח (עפ"י גרסת ר"ח כאן; פירוש המשנה להרמב"ם ומאירי).

משמע בגמרא שלפי הדעות שבעלי חיים אינם נדחים (כן דעת רבי שמעון. וכן סובר רב. ע' יומא סד) או למאן דאמר דיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי (ע' יומא שם וזבחים נט.), או אם היינו נוקטים אין דיחוי בדמים – ייקרבו הם עצמם שלמים.

כן פרש"י. ויש אומרים שבמפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים, הואיל ואינם ראויים לעולם לפסח, הכל מודים שנדחים הם מהקרבה (עפ"י לחם משנה ושעה"מ בדעת הרמב"ם ק"פ ד, ד, ה.

וע"ע תוס' יומא סד: וזבחים יב. אבי עזרי מעשה הקרבנות טו, ד).

לדברי רבי שמעון תימכר שלא במום, שלא נחתה עליה קדושת הגוף כלל (עפ"י תמורה יט-כ; ירושלמי כאן). ילדה זכר, ודין המפריש נקבה מעוברת לפסח – נתבאר בתמורה יח"ט.

ב. המפריש פסחו ומת; אם היה בנו ממונה עמו – יביאנו בנו לשם פסח. ודוקא כשמת לאחר חצות, אבל מת

קודם חצות – חלה על הבן אנינות קודם זמן החיוב לפיכך אינו ראוי להביא פסח (עפ"י זבחים צט-ק וכל"א שברש"י. וכן פרש ר"ח. וכן הלכה. אבל ללשנא קמא ברש"י משמע ששוחטים עליו עם אחרים), ויביאנו לפסח שני (רבה).

אפילו מת אחר חצות שהבן מביאו לפסח – לא יביאנו לבדו, שאין שוחטים על האונן בפני עצמו שמה לא יוכל לאכול ויבוא הבשר לידי פסול, אלא מצטרף עם אחרים (כדלעיל צא. ול"ק ברש"י יתכן שהאוננים מביאים בפני עצמן לאחר חצות).

לא היה בנו ממונה עמו – יביאנו לשם שלמים [בט"ז ולא בט"ו] – כמאן דאמר נדרים ונדבות אינם קרבים ביום טוב. ובי"ד אינו יכול להקריב קרבן – שהרי אונן הוא]. ולמאן דאמר יש דיחוי בבעלי חיים (כסתם מתניתין, וכדעת רבי יהודה. וכן סובר רבי יוחנן. ע' יומא שם ועוד), אם מת לאחר חצות וגם לא היה גוסס בחצות (רב שריא) – נדחה הקרבן מהקרבה וירעה עד שיסתאב ויביא בדמיו שלמים (רב אשי). ואולם אם הפריש הבהמה לאחר חצות – למאן דאמר 'חצות קבע' אין כאן דיחוי וייקרב שלמים (רבינא). הרמב"ם (ק"פ ד,ה) פסק שאפילו מת לאחר חצות לא נדחה הקרבן מהקרבה אלא יקרב שלמים.

דף צח

קפא. מה דין הפסח שנתערב בזבחים אחרים?

הפסח שנתערב בזבחים – כולם ירעו עד שיסתאבו, ויימכרו, ויביא בדמי היפה שבהם לכל קרבן. כגון פסח עולה ואשם שנתערבו והיה היפה שבהם שוה סלע; מביא שלש סלעים, נוטל אחת ואומר: העולה, היכן שהיא נמצאת תהא מחוללת על סלע זו. ויקח בסלע זו עולה. ונוטל סלע שניה ואומר כל מקום שהוא האשם יתא מחולל על סלע זה, ומביא בו אשם. וכן בסלע השלישי יביא פסח – בזמנו. ולאחר הפסח – שלמים (רש"י).

א. משמע שאי אפשר להביא פסח לשנה הבאה מדמי הפסח. ויש לפרש הטעם מפני שכבר נתחייב להביא בהם שלמים כדין מותר הפסח, ושוב אי אפשר אח"כ להביא פסח, שכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין (עפ"י שפת אמת).

ב. יש מי שכתב שלדעת הסובר בעלי חיים נידחים, יש להביא בדמי הפסח עולת נדבה (עפ"י תוי"ט – לפי גירסה אחת בראשונים במפריש נקבה לפסחו, שהדמים לנדבה). ויש מי שחולק מפני שהתערובת אינה נחשבת דיחוי גמור לדחות הדמים מיעודם (עפ"י צ"ח).

נתערב הפסח בבכורות [והרי הבכור שוה בסדר עבודתו לפסח]; רבי שמעון אומר: אם מנויי הפסח הזה הם חבורת כהנים – יאכלוהו. ומבואר בגמרא שחכמים אוסרים מפני שממעט בזמן אכילת הבכור ועלול להביא קדשים לבית הפסול, אלא ימתין עד שיוממו ויביא בהמה בדמי שמינה ויאמר, הפסח היכן שהוא נמצא – יתחלל עליה, ותיקרב זו שלמים כדין מותר הפסח. והבהמות שנתערבו יאכלו בתורת בכור בעל מום [שאינן נשחט ונמכר באטליז ולא נשקל בליטרא. ולפי שאין פדיון לבכור בעל מום אי אפשר למכרם ולהביא בדמיהם פסח ובכור].

א. בדומה לכך כשנתערב הפסח בבהמת מעשר; לדברי רבי שמעון יאכלו שתיהן בלילה כפסח. וחכמים אומרים שתיהן ירעו עד שיסתאבו ויאכלו כמעשר (עפ"י תוספתא קרבנות ח,ד).
ב. הלכה כחכמים (רמב"ם קרבן פסח ד,ה; פסוה"מ ו).

דפים צח – צט

קפב. מה הדין במקרים הבאים?

- א. חבורה שאבד פסחה, והלך אחד מהם לבקשו ומצא ושחט, והם שחטו פסח אחר.
ב. כמה חבורות שנתערבו פסחיהם.
ג. שני אנשים שנתערבו פסחיהם.